

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд
за придобиване на образователна и научна степен „доктор”
по професионално направление 3.7. – Администрация и управление,
научна специалност: „Икономика и управление” /индустрия/
по процедура, обявена от
Югозападен университет „Неофит Рилски” - Благоевград

1. Обща информация.

Изготвил рецензията: доц. д-р Венцислав Статев Статев

ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий”, катедра „Маркетинг и туризъм”;

Област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки”;

Професионално направление 3.9. Туризъм;

Научна специалност „Икономика и управление /туризъм/”.

Основание за написване на рецензията: Заповед № 1681/05.06.2015 г. на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски”–Благоевград за назначаване на научно жури.

Автор на дисертационния труд: Виктория Павлова Калайджиева – докторант редовна форма на обучение в катедра „Мениджмънт и маркетинг” при Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”–Благоевград.

Тема на дисертационния труд: „Иновации и конкурентоспособност в индустриалния сектор”.

2. Данни за докторанта.

Виктория Павлова Калайджиева е родена на 07.05.1987 г. в гр. Благоевград.

Придобива ОКС „бакалавър” в Университет за национално и световно стопанство - гр. София, специалност „Финансов контрол”. Придобива ОКС „магистър” в Югозападен университет „Неофит Рилски” – Благоевград в магистърска програма „Международни икономически отношения”.

В периода 21.03.2011 г. - 31.12.2011 г. е била служител в Интернешънъл Асет Банк АД - гр. Благоевград. В периода 01.01.2012 г. - 06.03.2013 г. е служител на Първа Инвестиционна Банка АД – гр. София. От 05.01.2015 г. и до момента е асистент към Югозападен университет „Неофит Рилски”-Благоевград.

Докторант Виктория Калайджиева е участвала в 8 научно-изследователски проекта, като член на екип. Единият от проектите е с чуждестранно участие.

В периода 09.02.2012 г. – 01.06.2015 г. е редовен докторант по научна специалност „Икономика и управление /индустрия/” към катедра „Мениджмънт и маркетинг” към Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”-Благоевград. Научен ръководител при разработването на дисертационния труд „Иновации и конкурентоспособност в индустриалния сектор” е проф. д-р Рая Мадгерова.

На основание чл. 9 от ЗРАСРБ, чл. 30, ал. 3 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл. 4, ал. 3 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски” и решение на ФС на Стопански факултет /Протокол № 36/01.06.2015 г./ е издадена ректорска заповед № 1681/05.06.2015 г. за назначаване на научно жури за провеждане защита на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор” по научна специалност „Икономика и управление /индустрия/ (стопанско управление)”.

3. Общо представяне на дисертационния труд.

Представеният за рецензиране дисертационен труд с автор **Виктория Павлова Калайджиева**, авторефератът и научните публикации, свързани с дисертационния труд са резултат от авторско научно изследване. Ясно, точно и аргументирано са открити **актуалността и значимостта** на разглежданата проблематика. Докторантката е фокусирала научния си интерес в посока разкриване ролята на иновациите и иновационната дейност за повишаване конкурентоспособността на производствения сектор, с оглед постигане на икономически растеж. В научното си изследване, докторантката е съсредоточила усилия в два дяла на Общата икономическа теория, а именно микро и макроикономика.

Правилно са разграничени **предметът** на изследване – *„ролята на иновациите за нарастване конкурентоспособността на индустриалния сектор”* и **обектът** на изследване – проблемните области, свързани с иновациите и конкурентоспособността на предприятията от индустриалния сектор в България. **Основната цел** е ясно и точно дефинирана: *„изследване ролята на иновациите за повишаване конкурентоспособността на предприятията от индустриалния сектор и очертаване на насоки и мерки за нарастване на иновационната му активност”*. Постигането на основната цел е осъществено чрез формулиране на 4 **изследователски задачи**.

Подходящо е формулирана и **основната научна теза**, а именно: *„Иновациите имат съществено значение за повишаване конкурентоспособността на предприятия от индустриалния сектор, поради което е необходимо те да прилагат стратегия на иновационно развитие и нарастване на иновационната активност”*.

Изследователският инструментариум е съобразен със спецификата на изследваната научна материя. Приложена е съвкупност от изследователски методи, като описание, сравнение, анализ и синтез, групировката, табличен и графичен метод, анкетен метод, метод за разкриване на структурата, динамика и териториално разположение на

изучаваните явления, метод за установяване на зависимости – регресионен и корелационен анализ.

Ограниченията, съпътстващи дисертационния труд, акцентират върху: ограниченост във времето на научното изследване */разгледан е периодът 2006–2013 г./*, в мястото и използваната в дисертационния труд методология. Изследването е съпроводено и с ограничения, свързани с добросъвестността при попълването на анкетите от проведеното теренно анкетно проучване и ограничеността на достъпната в България научната литература по изследваната тематика.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

4. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Изложението на дисертационния труд */244 стандартни машинописни страници/* се състои от **увод**, изложение в **три глави**, **заключение**, **списък на използваната литература** */187 бр./*, **списъци на таблиците** */30 бр./*, **фигурите** */49 бр./* и **приложенията** */11 бр.*, 52 машинописни страници с 94 бр. таблици/ в дисертационния труд. В основния текст са намерили място съдържателни таблици и фигури, които успешно илюстрират, обобщават и систематизират информацията, съдържаща се в изложението */повечето от които авторски/*. Използвани са добросъвестно и коректно актуални книжни */180 бр.*, в т.ч. чуждестранни/ и електронни */7 бр./* източници на информация. Дисертационният труд се характеризира с логическа структура и задълбоченост на изследването. Към тези констатации се добавят оригиналност на изследването, висока степен на проникване в същността на разглежданата проблематика и адекватно подбран методичен апарат, които взети заедно са спомогнали за успешното доказване на основната изследователска теза на дисертационния труд.

Докторант Виктория Павлова Калайджиева е успяла да овладее научния **стил** на изказ, което е важно условие за придобиване на ОНС

„доктор“. Борави свободно със специфичната за икономиката и управлението терминология и се стреми да изказва и защитава авторска позиция. Демонстрирала е завидни умения за техническо оформление на дисертационния труд, подбрала е ефектен и в същото време ясен, систематизиран и разбираем схематичен материал. Основното изложение има лесно разбираем и систематизиран вид.

В **увода** е представена логическата рамка на изложението. Обоснована е връзката между иновация и конкурентоспособност на производствено предприятие.

В **първа глава** на дисертационния труд с наименование **„Теоретични проблеми на иновациите и иновационната дейност в индустриалния сектор“** е направена характеристика на индустриалния сектор и мястото му в обществената икономическа система. В логически ред са разгледани: същността и особеностите на индустриалния сектор; основните характеристики на предприятие, регистрирано по Търговски закон; направен е задълбочен обзор на различни теоретични възгледи и класификации за иновациите и иновационната дейност в индустрията; разгледани са етапите и подходите при реализация на иновационния процес в предприятията от индустриалния сектор; отделено е внимание на особеностите на българския модел за прилагане на иновации в контекста на европейската иновационна политика.

Във **втора глава** на дисертационния труд с наименование **„Конкурентоспособност на предприятията от индустриалния сектор“** са разяснени: основните теоретични постановки за конкурентоспособност; фактори, повишаващи конкурентоспособността и взаимовръзката *„иновации-конкурентоспособност“* отнесена към предприятия от индустриалния сектор.

В **трета глава** с наименование **„Оценка на ролята на иновациите за повишаване на конкурентоспособността на предприятията от индустриалния сектор“** е ясно разписана методиката на направеното в рамките на дисертационния труд изследване, направена е задълбочена характеристика на индустриалния

сектор в България, оценена е иновационната дейност на индустриалните предприятия в България /в т.ч. през призмата на взаимовръзката „иновации-конкурентоспособност” и формулиране на бъдещи насоки за повишаване иновационната активност на българските индустриални предприятия/.

Всяка глава в дисертационния труд завършва с обобщаващи изводи. В **заключението** са обобщени основните анализи и изводи относно взаимовръзката „иновация - конкурентоспособност” както в теоретичен, така и в емпиричен аспект, с оглед постигане на икономически растеж.

Откритите научни и научно-приложни резултати дават основание да бъде направен изводът, че изследователските задачи са **изпълнени**, целта на дисертационния труд – **постигната**, а изследователската теза – **доказана**.

По структура и съдържание, дисертационният труд съответства на общоприетите в България формални академични изисквания.

Оценка на автореферата на дисертационния труд - дискутираните в дисертационния труд аспекти са адекватно и точно отразени в разработения автореферат. Авторефератът е в обем от 45 страници. В него е включена изчерпателна информация относно аналитичните и обобщаващите аспекти на дисертационния труд. Ясно и точно са формулирани и отразени обобщаващите изводи, както и справка за приноси.

5. Научни и научно приложни приноси в дисертационния труд.

Докторант Виктория Павлова Калайджиева правилно е формулирала отделните **приноси** в дисертационния труд. Предоставената справка, систематизираща научните ѝ приноси, е коректна и реално отразяваща постигнатите резултати.

В предложения за рецензия дисертационен труд, могат да бъдат систематизирани следните приноси:

1. Направена е характеристика на индустриален сектор на база систематизация и обобщение на световно признати теоретични постановки. Системният подход е използван за обосновка на ефективното функциониране на предприятия и насърчаване на иновационната им активност.
2. Систематизирани са основните теоретични възгледи за същността и съдържанието на иновацията в контекста на предприятия от индустриалния сектор. Българският индустриален сектор е разгледан през призмата на европейската иновационна политика.
3. Направен е теоретичен обзор на конкурентоспособността в понятиен аспект, а на база емпирика е оценена взаимовръзката „иновация-конкурентноспособност” отнесена към предприятия от индустриалния сектор.
4. Направено е теренно проучване, чиито резултати заедно с официални статистически данни и авторска методика оценяват влиянието на иновациите и иновационната дейност върху конкурентоспособността. Систематизирани са насоки за увеличаване иновационната активност на индустриалните предприятия.

6. Публикации и участия в научни форуми.

Докторант Виктория Павлова Калайджиева има 3 **научни публикации**, пряко свързани с тематиката на дисертационния труд. Трите публикации са в списание „Икономика и управление”, издавано от ЮЗУ „Неофит Рилски”-Благоевград. Общият им обем възлиза на 30 стандартни машинописни страници.

Публикациите на докторант Виктория Павлова Калайджиева са **представителни**, публикувани са значими обособени части от дисертационния труд, които са предпоставка за достатъчно

разпространение на резултатите от направеното научно изследване сред членовете на академичната общност.

7. Критични бележки и препоръки за бъдеща научна работа.

Към дисертационния труд на докторант Виктория Павлова Калайджиева имаме една единствена критична бележка, насочена към използваните в изложението „отрасъл” и „сектор”. „Отрасъл” е елемент на т. нар. „Баланс на народното стопанство” /БНС/, използван в България преди 1989 г. за групиране на икономическа дейност на макроравнище. След упоменатата година в сила влиза „Системата на национални сметки” /СНС/, съгласно която, своеобразен еквивалент на „отрасъл” е „сектор”. Съгласно БНС за производствени фактори се считат жив труд, предмет на труда и средства на труда, а съгласно СНС, производствените фактори са труд, земя и капитал, от което могат да възникнат противоречиви тълкувания. Би било редно да бъде направена уговорка в изложението, че двете понятия се използват като синоними със съдържание, характерно за „сектор”.

Препоръка за бъдещата работа на докторантката е задълбочаване на изследването в посока анализ на конкурентоспособността на български иновационни решения по отделни размерни групи предприятия и различни икономически сектори.

Посочената критична бележка в никакъв случай не намалява положителните страни и достойнствата на дисертационния труд, а има за цел да подпомогне научното усъвършенстване на докторант Виктория Павлова Калайджиева.

8. Въпроси към докторанта.

Изследваната проблематика поражда следните въпроси:

1. Според докторантката, в каква посока трябва да са евентуалните промените в областта на висшето образование, за да могат да се осъществят *„бързи и съществени промени по отношение на човешките ресурси и управлението им във*

високотехнологична среда”, чрез „знания, ориентирани към резултатите”?

2. Ако докторантката е ръководител на предприятие в индустриалния сектор, **какво** би предпочела: да се довери на водещ чуждестранен експертен опит за активизиране на иновационната активност в управляваното от нея предприятие, или да търси вътрешен /на предприятието или местен/ ресурс? **Какви** биха били аргументите ѝ за вземането на едното или другото решение?

9. Заключение.

В заключение, на база цялостното изложение в настоящата рецензия, се затвърждава мнението, че може да бъде дадена **положителна оценка** на дисертационния труд **„Иновации и конкурентоспособност в индустриалния сектор”**, който отговаря на изискуемите правни и академични изисквания, а на автора му докторант **Виктория Павлова Калайджиева** да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.7. Администрация и управление, научна специалност: *„Икономика и управление” /индустрия/*.

Дисертационният труд има практико-приложен характер и може да бъде използван от управленските екипи на действащи индустриални предприятия. Докторантката притежава задълбочени теоретични знания в областта на научната специалност, по която кандидатства за получаване на ОНС „доктор” и е придобила умения за провеждане на самостоятелни научни изследвания.

18.06.2015 г.

Изготвил рецензията:

доц. д-р Венцислав Статев